

Posudek na diplomovou práci Martina Šemelíka

na téma

Wortnestbildung in einem Übersetzungswörterbuch. ÚGS FF UK 2008, 115 str., CD ROM

Předložená diplomová práce se zabývá jedním z témat, která jsou aktuální pro současnou překladovou lexikografii: objemná korpusová data, z nichž slovníky čerpají, obsahují mnoho slov příbuzných – kompozita a deriváty. Zohlednění slovotvorných vztahů ve slovníku představuje celý komplex problémů, které vyplývají z různých aspektů slovních jednotek, jež mají být zahrnovány. Jejich uspořádání je v každém případě omezené, ale tato omezení nelze v současné lexikografické praxi pokládat za důsledně promyšlená. Praxe je rozličná a ukazuje na kreativitu slovníkářů, kteří se musí vyrovnávat s komplikacemi např. v podobě homonymie či polysémie, ale i s celou řadou jiných faktorů. Uchopit příbuzná slova tak, aby stupeň lexikalizace resp. idiomatizace byl zřejmý z upořádání makrostruktury, je úkol, nad nímž se zamýšlela řada lingvistů, především Gerhard Augst.

Buď slovníky postupují formálně a s kompozity i deriváty zacházejí mechanicky bez ohledu na sémantiku, anebo experimentují. Úkolem diplomanda bylo na tyto extrémy poukázat a reflektovat jak na jednojazyčných, tak na dvojjazyčných příkladech. Nápady, které by mohly obohatit vznikající dílo VNČAS, lze čerpat i ze slovníků jednojazyčných, kde situace o něco snazší.

Diplomand zkoumal fenomén hnízdomání důkladně, zahrnul do práce rozbor nástrah nejen v podobě homonymie a polysémie, ale též morfologie, ortografie a nevyhnul se ani zapracování víceslovných lexémů. Vychází z exemplifikace typologie slovních hnízd a reflektuje diachronní a synchronní aspekt, morfosémantické i sémantické hledisko; tyto aspekty mají pro organizaci makrostruktury (v souladu s uživatelem slovníku) zásadní význam. Neopomíjí ani problematiku variant či přechylování a možná řešení, jak je zpracovat, včetně možností grafických (typy písma, barvy), a to jak pro slovník tištěný, tak elektronický. Metalexikografickým rozborům hrozí jistá mnohomluvnost, jestliže chceme popsat, že např. aspekty pro dešifrování kompozit, resp. jejich třídění souvisí s jejich četnými specifickými vlastnostmi, které je nutno při konkrétním příkladu znovu specifikovat. Toto nebezpečí autor výborně eliminoval volbou dobrých příkladů a abstrahoval od proměnlivých a četných jednotlivostí. Úsporné a trefné komentáře neruší a vedou čtenáře spolehlivě dál. Text je nadto proložen kopiemi ukázek.

Autor se jistotou pohybuje v terminologii, vše dokládá příklady, je schopen věcně argumentovat: prospěch uživatele klade vždy na první místo.

Zajímavý je závěr práce, kde autor relativizuje potíže spojené se sémantikou a syntaxí adjektiv na *-isch*, kde detailně rozebírá potíže se zrádnou oblastí, kde relační adjektivum se stává kvalitativním v příznačné proměnlivosti. Zmiňuje problémy, k nimž by došlo v dvojjazyčném slovníku při striktnějším zohlednění sémantiky těchto adjektiv ve vztahu ke kolokátorům, s nimiž se vyskytují. Tento hermeneuticky zaměřitelný pohled musíme odsunout z okruhu reálných požadavků, které jsou na slovník kladeny. Nezapomínejme, jak by narostl objem takových heslových statí a do jakých detailů by korusové analýzy musily zajít. Jako rozumné hledisko se nabízí pohled „komunikativně funkčního ekvivalentu“ a především výstižných příkladů, které jsou v symbióze s asociačním potenciálem uživatele. (*Amerikanisch* je tady z hlediska asociací asi na stejné úrovni jako české *americký*.)

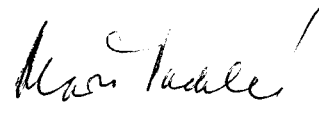
Poslední část pak exemplifikuje makrostruktury vybraných překladových slovníků, pečlivě je typologizuje a výsledky pozorování shrnuje do tabulky. Slovníky s češtinou moc invence neukazují, postupují mechanicky, velkou roli hraje komprimovanost textu. Inovativní přístup LGDAF nemůže být úplně přesně popsán vzhledem k vyváženosti práce, kde je komentováno více příruček.

Pro obhajobu navrhuji jako téma diskuse *využití hnízdování při cizojazyčné výuce*. Má s ním autor zkušenosti? Jaké vidí v tomto ohledu možnosti?

Závěr:

Práce je přehledně členěna, uvádí bohatou literaturu. Má mnoho silných míst. Je napsána velmi dobrou a kultivovanou němčinou se smyslem pro vědecký styl. Proto ji velmi ráda doporučuji k obhajobě.

Praha 10. 1. 08

PhDr. M. Vachková, Ph. D.